

УДК 378.016.015.31: 808.53: [811'243:327]

ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Світлана Сабат

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032)239-41-98,
e-mail: sveta.sabat@gmail.com*

Висвітлено проблеми використання дискусії як інтерактивного методу навчання іноземних мов у системі спеціальної мовної підготовки майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин. Визначено та охарактеризовано різні види дискусій та особливості практичного застосування зазначеного методу в процесі навчання іноземних мов. Проаналізовано роль методу дискусії як засобу створення сприятливих умов для формування професійно-комунікативної компетентності студента-міжнародника.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, дискусія, майбутні фахівці міжнародних відносин.

Постановка проблеми. В умовах розширення міжнародних зв'язків України з європейськими країнами значно зростають вимоги до рівня знань з іноземних мов студентами та випускниками ВНЗ освіти. Держава потребує висококваліфікованих фахівців з знанням іноземної мови, професіоналів, здатних абсорбувати все нове і прогресивне, готових до генерації та запровадження нових оригінальних ідей, а також до вигідної участі у міжнародному співробітництві та формуванні кращого ставлення до України в Європі та світі.

Особливої актуальності в умовах входження України як незалежної держави до світового співтовариства, в тому числі у сфері політичного, інформаційного, економічного та правового простору, набуває професійна мовна підготовка майбутніх фахівців у системі міжнародних відносин, що зазначено в «Основних напрямках зовнішньої політики України» і «Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» [5, с. 112]. Стратегічним завданням мовної політики визначено «створення програм мовної підготовки державних службовців та фахівців, які забезпечують процес інтеграції, розроблення та здійснення комплексу заходів щодо розширення та підвищення якості вивчення мов ЄС у середніх та вищих навчальних закладах» [5, с. 6].

Однією з характеристик професійної підготовки спеціаліста є поняття професійної компетентності, важлива складова якої – комунікативна компетентність. Мета комунікативної компетентності – забезпечення майбутньому спеціалісту можливості здійснювати спілкування в умовах

професійної діяльності. Зміст професійної компетентності та її складових визначається особливостями майбутньої професійної діяльності.

Майбутні фахівці сфери міжнародних відносин повинні мати необхідний рівень знань з іноземної мови як для спілкування з іноземними партнерами, так і для обізнаності в останніх міжнародних подіях. Компетентність фахівця-міжнародника передбачає вміння проводити зустрічі на міжнародному рівні, бесіди, ділові наради, вести дипломатичні переговори та листування. У своїй професійній діяльності дипломати, фахівці зовнішньої політики, економісти-міжнародники та юристи-міжнародники постійно зіштовхуються з необхідністю виступати публічно іноземною мовою.

Сьогодні у підготовці таких спеціалістів застосовують різні засоби, методи, форми навчання, які спрямовані на підвищення ефективності навчального процесу. Для того, щоб в умовах сучасної освіти кожен зміг проявити свої здібності, відбувається постійна розробка нових інноваційних методів. Важливе місце серед них займають інтерактивні, сутність яких полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії усіх його учасників. Основою такого навчального процесу є спілкування, діалог, під час якого студенти навчаються критично мислити, аналізувати інформацію, формулювати власні аргументи, враховувати альтернативні думки, приймати продумані рішення тощо [7]. Особливостями організації інтерактивних методів навчання є моделювання життєвих ситуацій, спільне розв'язання проблем, цілісна взаємодія усіх учасників навчально-виховного процесу. До провідних методів інтерактивних форм навчання належать тренінги, ділові та рольові ігри, мозковий штурм, метод аналізу ситуацій (англ. *case study*) тощо. Серед них провідне місце посідає дискусія. Отож, дослідження дискусії як методу інтерактивного навчання майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин сьогодні є доволі актуальним.

Аналіз актуальних досліджень та публікацій. Проблему дискусії як одного з методів інтерактивного навчання широко висвітлено у працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Сутність інтерактивних методів навчання висвітлено у працях О. Пометун [8], Г. Пятакової [6], Н. Заячківської [6], О. Завалевської [3], Дж. Хамера [10] та багатьох інших дослідників. Різносторонні аспекти проблеми підготовки фахівців міжнародних відносин досліджували П. Андрієнко [1], О. Тарасова [9]. Однак комплексного дослідження дискусії як методу інтерактивного навчання фахівців сфери міжнародних відносин ще не здійснено.

Метою статті є розкриття потенціалу дискусії як одного з методів інтерактивного навчання, обґрунтування необхідності її використання та особливості практичного застосування в процесі навчання іноземних мов студентів-міжнародників.

Виклад основного матеріалу. *Дискусія* (від лат. *discussio* – дослідження, розгляд) – інтерактивна технологія навчання, основою якої слугує творча діяльність групи, побудована на публічному, відкритому, доброзичливому обговоренні актуального, хоча й спірного питання, та спрямована на позитивний

результат [8]. Вона слугує важливим засобом пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного мислення, формує навички аргументації та відстоювання власної думки. Дискусія як метод інтерактивного навчання є особливо актуальною для формування професійного самоусвідомлення майбутніх спеціалістів з міжнародних відносин. Адже специфіка цієї професії потребує навичок спілкування та ведення дипломатичних переговорів. Це не лише здатність критично мислити і висловлювати власні думки й переконання, але й уміння правильно використовувати граматичні, лексико-семантичні особливості іноземної мови, розуміння та правильний вибір мовного стилю, етика та культура ведення спілкування.

У світовій практиці використання дискусії у навчанні набули поширення різні варіанти організації обміну думок між учасниками, різні технології проведення дискусій, опрацювання дискусійних питань. Розрізняють такі види дискусій:

– *круглий стіл* – обговорення проблемного питання, у якому бере участь невелика група студентів (до 5-ти осіб), обмінюючись думками між собою та з «аудиторією»;

– *«засідання експертної групи»* або *панельна дискусія* – спільне обговорення висунутої проблеми учасниками групи (4–5 осіб з визначеним заздалегідь головою) та обговорення доповіді (доволі стислої, в якій кожен доповідач висловлює свою позицію);

– *форум* – обговорення, що нагадує засідання «експертної групи», під час якого ця група обмінюється думками з «аудиторією»;

– *симпозіум* – дещо об'ємніший виступ учасників, після якого «аудиторія» ставить питання, на які вони відповідають;

– *засідання парламенту*, або так звані «дебати», коли дві команди учасників готують виступи (відтворюється ситуація, що нагадує обговорення питань у парламенті);

– *дискусія у стилі телевізійного ток-шоу*, мета якої – отримати навички публічного виступу, дискутування та висловлення власної позиції, формування громадянської та особистої активності;

– *«судове засідання»* – це обговорення, яке імітує слухання справи в суді, на якому чітко розподіляють ролі всіх учасників;

– *«техніка акваріуму»* – усіх присутніх поділяють на дві великі групи, яким надають певну тему для обговорення і конкретний час; кожна група обирає свого представника, який висловлює власну точку зору та відстоює позицію групи (за необхідності представник може консультуватись з групою, яку він представляє, однак ніхто, окрім нього, не має права висловлюватись [8]).

Як вважає О. І. Пометун, кроки на занятті та взаємодія між керівником дискусії (викладачем) та її учасниками залежать від різновиду власне дискусії. Наприклад, дискусія у стилі телевізійного ток-шоу вимагає реалізації таких кроків. Викладач є ведучим ток-шоу. Він оголошує тему дискусії та пропонує коротку розповідь або перегляд відеофрагмента з досліджуваної проблеми.

1. Підготовка дискусії:

- попереднє повідомлення теми дискусії для її учасників;
- вибір від 2-х – до 5-ти експертів;
- формулювання запитань до експертів;
- підготовка експертами довідкової інформації щодо теми дискусії;
- організація аудиторії за типом студії (студенти сідають півколом біля експертів).

2. Повідомлення теми дискусії та представлення учасникам ведучого та експертів.

3. Повідомлення правил ток-шоу:

- усі учасники говорять коротко та конкретно;
- слово для виступу може надавати тільки ведучий;
- ведучий має право зупинити промовця, який перевищив ліміт часу;
- виступ експертів по 1–2 хвилини кожен;
- учасники дискусії ставлять запитання експертам чи роблять повідомлення (не більше 1 хвилини);
- експерти ставлять один одному запитання.

4. Підведення підсумків дискусії.

На заняттях з іноземної мови для студентів – майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин ми проводили дискусії в стилі телевізійного ток-шоу на різноманітну тематику: «The current state of relations between the EU and Ukraine», «Protection and violation of human rights in Ukraine», «Freedom of opinion and expression as one of the most important individual liberties in a democratic society», «Negative and positive aspects of globalization».

Одним з найскладніших способів обговорення дискусійних проблем є дебати. У дебатах поділ на протилежні точки зору набуває найбільшої гостроти, оскільки студентам необхідно довго готуватися й публічно обґрунтовувати правильність своєї позиції. Кожна група повинна переконати опонентів та схилити їх до думки змінити свою позицію. Проведення дебатів передбачає такі кроки:

1. Підготовка дебатів. Викладач повідомляє тему дебатів та об'єднує студентів у дискусійні групи (від двох до трьох). Студенти повинні ретельно опрацювати зміст запропонованої теми, скласти систему аргументів та контраргументів, щоб переконати суддів, що позиція тієї чи іншої групи правильна.

2. Викладач визначає час і порядок проведення дебатів.

3. Для оцінки виступів учасників дебатів можна запросити суддів. Після того, як судді вислухають аргументи обох сторін, вони заповнюють суддівські протоколи, в яких фіксують рішення про те, яка команда отримала перевагу за результатами дебатів (аргументи якої були переконливішими).

4. Підбиття підсумків.

Наведемо приклади з власного досвіду роботи:

Conduct a debate: «In which direction should Ukraine go – east or west? What is the European choice?»

Students A: You believe that Ukraine should be a member of international organizations such as the United Nations and the European Union.

Students B: You are convinced that Ukraine must be a member of such regional organizations as Commonwealth of Independent States and Customs Union with Russia and Belarus.

Students C: You think that Ukraine should be a neutral country.

Use specific reasons and examples to explain your position.

Conduct a debate: «Ukraine's foreign policy. Priorities and distinguishing features of Ukraine's foreign policy».

Students A: You are fervently support Ukraine's joining NATO.

Students B: You are totally opposed to it.

Give your reasons and examples to support your point of view.

Продуктивними на заняттях з іноземної мови є й інші форми дебатів: експрес-дебати, дебати як форма роботи з письмовим та усним текстом, обговорення у формі міні-дебатів. Експрес дебати – це такі дебати, підготовка до яких зведена до мінімуму. Обговорення проводять на основі матеріалу підручника або роздаткового матеріалу і тісно переплітають з дебатами як формою роботи з текстом. Прикладом може слугувати обговорення теми «Categories of International Crime» після прочитаного тематичного тексту.

У процесі викладання іноземної мови на факультеті міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка ми використовуємо всі види зазначених вище дискусій. Вибір типу дискусії залежить від кількості студентів у групі, загального рівня знань і підготовки студентів. Головна роль у дискусії належить викладачу. Він повинен бути добре обізнаним з проблемою, керувати дискусією, вміти підтримувати її в потрібному руслі, слухати доповідачів, аналізувати відповіді, узагальнювати та робити висновки. Досвід доводить ефективність запитань відкритого типу (наприклад, *як, чому, за яких умов*), щоб стимулювати мислення студентів. Запитання такого типу не передбачають короткої однозначної відповіді, спонукають до пошуку творчого мислення. Важливим для викладача є збереження нейтральної позиції під час обговорення. Протягом дискусії його роль не повинна зводитись до директивних реплік або висловлювання особистих суджень. На думку Г. П'ятакової та Н. Заячківської, продуктивність генерування ідей збільшується, якщо викладач:

- надає час для обміркування відповідей;
- уникає питань, які нечітко сформульовані;
- не ігнорує жодного питання;
- розширює думку або змінює її напрям відповідно до тематики дискусії;
- уточнює висловлювання;
- уникає узагальнень;
- спонукає студентів до поглиблення думки [6].

Зазначимо, що під час проведення дискусії важливо створити в аудиторії атмосферу довіри та взаємоповаги. Причому важливо навчати студентів дотримуватись правил культури ведення дискусії. Зокрема, О. Максимюк виокремлює такі головні правила культури ведення дискусії:

- не перебивати того, хто говорить;
- говорити по черзі, а не одночасно;
- критикувати ідеї, а не особу, що їх висловила;
- поважати всі висловлені думки;
- не змінювати тему дискусії;
- намагатись заохочувати до участі в дискусії інших [4].

Хоча ефективність використання методу дискусії доведена для різних рівнів володіння іноземною мовою, на нашу думку, дискусію у навчально-виховній діяльності вивчення фахової іноземної мови варто застосовувати у випадку, коли студент накопичив певний словниковий запас, володіє фаховою термінологією, має певний об'єм умінь і навичок спілкування у сфері фахової діяльності.

Отже, у процесі дослідження встановлено, що дискусія як метод інтерактивного навчання сприяє не лише розвитку особистості та професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців міжнародних відносин, але й активізує різноманітні форми мислення студентів, формує їхні комунікативні здібності, поглиблює знання з іноземної мови, розвиває толерантність та взаємоповагу, що є необхідними складовими фахівця зазначеної сфери діяльності. Використання дискусійних методів під час вивчення іноземної мови є чудовим інструментом для вдосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання та письма. Дискусія розвиває комунікативну компетентність, креативність, допомагає висловлювати власну позицію, вчить аргументувати свої ідеї іноземною мовою, тренує стратегію пошуку ідей. Ефективності застосування дискусії у навчанні іноземної мови сприяє низка чинників: дотримання правил та культури ведення дискусій, роль викладача як фасилітатора обговорення, правильна постановка питань, обізнаність у проблематиці обговорення, наявність певного рівня знань з іноземної мови. Використання такого методу значно підвищує ефективність навчання, створює атмосферу напруженого пошуку, сприяє зростанню професійної мовної компетенції майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко П. П. Деякі аспекти підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин / П. П. Андрієнко // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2010. – № 3. – С. 56–60.
2. Висока місія. Сторінки історії Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка / за заг. ред. В. В. Скопенка. – Київ, 1999.
3. Завалевська О. В. Використання інтерактивних методів навчання як одна з педагогічних умов професійного самоусвідомлення / О. В. Завалевська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХДАДМ (XXIII), 2009. – № 7. – С. 58–61.
4. Максимюк С. П. Педагогіка : навчальний посібник / С. П. Максимюк. – К. : Кондор, 2005. – 667 с.
5. Про основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року № 3360–ХІІ // Голос України. – 24.07.93.

6. П'ятакова Г. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування: навчально-методичний посібник [для студентів та магістрантів вищої школи]. / Г. П'ятакова, Н. Заячківська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – С. 55.
7. Ситуационный анализ или анатомия кейс-метода / под ред. проф. Ю. П. Сурмина. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / за ред. О. І. Пометун. – К., 2004. – С. 192.
9. Тарасова О. Професійна підготовка фахівців-міжнародників у вищих навчальних закладах США / О. Тарасова // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – № 5. – С. 89–96.
10. Harmer J. Essential Teacher Knowledge / J. Harmer. – Pearson Education Limited, 2012. – 287 p.

Стаття надійшла до редколегії 1.11.2013.

Прийнята до друку 20.11.2013

DISCUSSION AS AN INTERACTIVE METHOD IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO FUTURE SPECIALISTS OF INTERNATIONAL RELATIONS

Svitlana Sabat

*Ivan Franko National University of Lviv,
19, Sichovykh Striltsiv Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (0322)394-198,
e-mail: sveta.sabat@gmail.com*

The article deals with the discussion as one of the interactive methods of teaching foreign languages to future specialists of international relations department. Main types of discussions have been identified and characterized as well as peculiarities of the practical application of this interactive method of study in the classroom have been described. The attention has been paid to the role of this method as a means of creating favourable conditions to improve professional and communicative competence in training graduates of international relations department. The role of the teacher as a manager, guide, initiator, referee and a summarizer has been analyzed. It has been proved that discussion as an interactive method of teaching foreign languages helps to stimulate conceptual thinking, sharpens logical reasoning, encourages the development of listening and oratory skills, develops rational arguments.

Key words: interactive methods, discussion, foreign language teaching, future specialists of international relations.

ДИСКУССИЯ КАК МЕТОД ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ОБЛАСТИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Светлана Сабат

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Сечевых Стрельцов, 19, г. Львов, Украина, 79000, тел. (0322)394-198,
e-mail: sveta.sabat@gmail.com*

Освещены проблемы использования дискуссии как интерактивного метода обучения иностранных языков в системе специальной языковой подготовки будущих специалистов области международных отношений. Определены и охарактеризованы разные виды дискуссий и особенности практического применения данного метода в процессе обучения иностранных языков. Проанализирована роль метода дискуссии как средства создания благоприятных условий для формирования профессионально-коммуникативной компетентности студента-международника.

Ключевые слова: интерактивные методы обучения, дискуссия, будущие специалисты международных отношений.